

Bastırma Duyarlılık Ölçeğini Türk Kültürüne Uyarlama Çalışması

Gülnur BAYEZİD *

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Bastırma Duyarlılık Ölçeğini ülkemiz için uyarlamaktır ve toplumumuz açısından güvenilirlik ve geçerliğini inceleyen araştırmaları başlatmaktır. Örneklem değişik yaş, sosyo-ekonomik düzey ve eğitim düzeyinden 236'sı kadın, 170'i erkek, 436 kişiden oluşmaktadır. Cinsiyete ve yaşa göre B-D puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenmemiştir. Eğitim ve gelir düzeyi düştükçe duyarlılık düzeyinin arttığına ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca sürekli metropolde yaşayanların B-D puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Güvenirlik çalışması iç tutarlılık katsayısı, test tekrar test ve yarı test güvenirliliği şeklinde yapılmış, hepsine ilişkin değerler Byrne'ın çalışma bulgularına yakın olarak bulunmuştur. Yapılan madde analizi ile 33 maddenin çıkarılması durumunda ölçeğin daha güvenilir olacağı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Bastırma duyarlılık ölçeği, geçerlilik, güvenilirlik

Düşünen Adam: 2000 13(2): 99-106

SUMMARY

The purpose of the present study is to adapt Repression-Sensitization scale to Turkey, and to start investigating reliability and validity of the scale in our society. Sample included 236 female and 170 male subjects who represent various age and socio-economics levels. No significant gender and age differences were observed between repression and sensitization scores of the various groups. It has been found that sensitivity level rises as the education and income level fall. It has also been found that R-S scores of those who always live in metropolitan area are lower. For reliability, Cronbachs alpha, retest reliability and split half reliability coefficients were computed and results are similar to those of Bryne's. Item analysis indicates that reliability increases if 33 items are deleted.

Key words: Repression-sensitization scale, validity, reliability

GİRİŞ

1940'lardan bu yana algısal savunma alanında deneysel verilerin artan çokluğu ve yaygın ilgi bilinmektedir. 1940'ların sonlarına doğru olan Harvard çalışmalarından beri konuya ilişkin çalışmalar temel olarak üç çeşittir: Nötr ve duygusal olarak uyarıcı uyaran çiftlerine ilişkin ayırt edici eşğin tanımlanması, bu verileri açıklanmaya çalışılması ve bu türdeki ödevlerle bireysel farklılıklar arasındaki bağlantıların kurulması. İlk iki türdeki makalelerde

birbirine zıt veriler olmasına rağmen üçüncü türdekindelerde artan bir birikim görülmektedir. bastırma duyarlılığın değerlendirilmesi ilk kez algısal eşik ölçeğine dayanan bu çalışmalarla başlamıştır. Ancak bastırma duyarlılığı ölçmek için benlik ifadesine dayanan ölçeğin geliştirilmesinden sonra algısal eşği ölçen ölçekler az kullanılır olmuştur (Byrne, 1961). Altrocchi, Parsons ve Dickoff (1960) altı MMPI alt skalasının maddelerinden oluşan Bastırma Duyarlılık ölçeğini oluşturmuşlardır. Bu ölçek bu boyuta ilişkin daha önceki bir çok ölçeğin ortak temalarını

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

icermektedir. Depresyon artı Psikasteniy artı Welsh kaygı puanları, L, K ve histeri toplam puanlarından çıkartılıyordu. Artı puanların yüksekliği bastırma türü davranışın göstergesi kabul edilirken, eksi puanların yüksekliği ise duyarlılığın göstergesi kabul ediliyordu (Bryne, Byrne, 1961; Bryne, Barry, Nelson, 1963).

Bastırma-Duyarlılık Ölçeği, tehdit edici uyarılara kaçınma davranışı yaklaşımını yansıtmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanların duyarlılığı, düşük puanların ise bastırmayı yansıttığı varsayılmaktadır. Duyarlılar duygusal materyallere ilişkin düşük eşige sahiplerken (ihtiyat, kolaylaştırma), bastırma yüksek eşige sahiptirler (savunma, ara verme) (Byrne, 1961). Bastırma tehdit durumunda yadsıma türünde stratejiler kullanırlar. Bu tür kişiler potansiyel bir tehdit ile karşılaştıklarında ya bunu görmeze gelmeyi yada tehdidin varlığını yadsımayı yeğlerler. Duyarlılar olarak nitelenenler ise tehdit edici durum veya uyarılar karşısında aşırı uyanık olmaya çalışırlar. Bu bireyler sürekli çevrelerini gözden geçirerek olası tehdit uyarılarına karşı bunları tanıma ve bunların kendilerini incitmesine olanak vermemek için tepki gösterme durumundadırlar.

Budd ve Clopton'a göre Bastırma-Duyarlılık ölçeğinin iki faktör yorumu vardır. Birincisi bastırma-duyarlılık düzeyi ikincisi ise psikopatolojilerindeki semptomları ifade etme isteklilik düzeyidir (Budd, Clopton, 1985).

Bastırma-Duyarlılık Ölçeğinin ifade ettiği bastırma, klasik psikanalitik bastırma kavramından farklıdır, bir çok alanda kendini gösteren genel bir kişilik tarzı olarak düşünülmektedir (Horowitz, 1977; Schwartz, 1983; Weinberger, 1990). Bu kavram üzerine odaklanan araştırma verilerinin çoğunluğu Bastırma-Duyarlılık Ölçeğinin ifade ettiği bastırmanın değerlendirilmesine dayanmaktadır (Byrne ve ark., 1963). Bastırma-Duyarlılık Ölçeğine ilişkin çalışmalar normal verilerin saptanmasına, sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesine, envanterin güvenilirliğinin ve geçerliğinin saptanmasına çok sayıda psikolojik kavram yada özellik ile bastırma duyarlılık (B-D) arasındaki ilişkinin incelenmesine dayanmaktadır. Örneğin kaygı, nevrotisizm, duygular, benlik kavramı, denetim odağı, früstasyon, otoriter-yenizm, suçluluk, mesajların alınımı, uyum, psikolo-

jik yardım arama davranışı, yabancılaşma, kurallara uymama, kavram oluşturma, depresyon, kaygı, hamilelik, fiziksel sağlık, alkol bağımlılığı, psikopatoloji ile B-D arasındaki bağlantılar araştırılmıştır. Bu konudaki çalışmaların bir çoğu da son on yıl içinde yapılmıştır (Kreitler, Kreitler, 1990; Bleker, 1983; De Bono, Snyder, 1992; de Man, 1990; Szalai, Eagle, 1992; Mc Creary, Turner, 1984; Budd, Clopton, 1985; Rofe, Y., Blittner, M ve Lewin I., 1993).

Bastırma-duyarlılık kavramı tehdit edici uyarı ve koşullarla ilgili tarzların sınıflandırılması ile ilgili olarak kullanılır. Bu bağlamda tehdit gerek bir fiziksel tehlike durumu olabileceği gibi daha sıklıkla disforik duyguyu engellemek veya yasaklanmış itkilerle bağlantıdır (Budd, Clopton, 1985). Bastırma duyarlılık boyutu kişilerin potansiyel tehdit durumlarında gösterebilecekleri tepki eğilimini ayırtmaya olanak sağlar. Kontinyumun bastırma ucunda yer alanlar kaçınma, inkar ve bastırma türündeki savunmaları kullanma özelliğini taşırlar. Duyarlılık ucunda yer alanlar ise entellektüalizasyon, obsesyon ve ruminatif endişe tarzındaki uyanıklık ve yaklaşma davranışları ile uyum sağlarlar. Bastırma duyarlılık puanlarına ilişkin eğrinin orta noktalarındaki ise psikolojik olarak uyumlu olabilecekleri varsayılabilir. Ancak Byrne (1961) ve Byrne, Gollightly ve Sheffield (1965) tarafından yapılan çalışmalar duyarlıların en fazla kötü uyumlu olduklarını, bastırma en iyi uyumlu olduklarını ortadakilerin ise ikisinin arasında yer aldıklarını ortaya koymaktadır (de Man, 1990).

Bu çalışmada birinci amaç araştırmalarda önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülen B-D Ölçeğini ülkemiz uygulamalarına sunmaktır. İkinci amaç ölçeğin toplumumuz açısından güvenilirlik ve geçerliliğini inceleyen araştırmaları başlatmaktır. Üçüncü amaç sosyo-demografik etkenlerle bastırma-duyarlılık bağlantılarını araştırmaktır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Örneklem:

Araştırmanın örneklemini İzmir ilinde yaşayan 436 kişiden oluşmaktadır. Örneklem seçimi rastlantısaldır. Deneklerin 236'sı kadın, 170'i erkektir, 30'u ise cinsiyetini belirtmemiştir. Bunların 44'ü ilk-orta okul

düzeyinde, 87'si lise, 278'i üniversite öğrencisi ve mezunu düzeyinde eğitimlidir. 115'i alt (30 milyon ve altı), 182'si orta (30-60 milyon), 93'ü orta üstü (60 milyon ve üzeri) sosyo-ekonomik düzeyden geldiğini (1996-97 yılı) ifade etmiştir. Örneklemin yaşa göre dağılımı ise şöyledir: 16-25 yaş arası 239 kişi, 26-35 yaş arası 94 kişi, 36-45 yaş arası 47 kişi, 46 yaş üstü ise 52 kişidir. Deneklerin 190'ı metropol, 152'si şehir, 51'i ise kasaba köyde en uzun yaşadığını belirtmiştir. Deneklerden 260'ı bekar, 148'i ise evli olduklarını ifade etmişlerdir. Mesleklere göre dağılımları ise şöyledir: 97'si serbest meslek sahibi, 45'i memur, 27'si asker, 10'u emekli ve 229'u öğrencidir.

Veri Toplama Araçları:

Byrne tarafından geliştirilen MMPI maddelerinden oluşan, orijinal Bastırma-Duyarlılık Ölçeği (Repression-Sensitization Scale, Byrne, 1961) uygulanmıştır. 156 maddeden oluşan orijinal ölçeğin, 127 maddeden oluşan gözden geçirilmiş şekline (Byrne ve ark. 1963) tercih edilmiş nedeni kültürümüze uygun olarak bütün maddelerin gözden geçirilmesi, etkisiz olanların çıkarılabilmesi düşüncesidir. MMPI'ın uyarlaması Savaşır tarafından yapıldığı için maddelerin çevirisi aynen onun çalışmasından alınmıştır (Savaşır, 1981). 156 maddeden 116'sı doğru, 40'ı ise yanlış olarak yanıtladığında puan verilmektedir. Yüksek puanlar duyarlılık, düşük puanlar ise bastırma tarzında savunmalara işaret etmektedir. Birçok araştırmada örneklem, % 25, % 50, % 25 olarak bölünerek değerlendirme yapılmıştır (Chabot, 1973). Bu çalışmada da aynı yöntem kullanılmıştır.

B-D Ölçeğinin geçerliliğini belirlemek için Ihilevich ve Gleser'in geliştirdiği, uyarlaması Sorias ve arkadaşlarınınca yapılan Savunma Mekanizmaları Envanteri (Deference Mechanisms Inventory) B-D Ölçeği beraberinde 102 kişiye uygulanmış, aralarındaki korelasyon düzeyine bakılmıştır (Gleser, Ihilevich, 1969).

Ayrıca sosyo-demografik etkenleri belirleyecek bir anket uygulanmıştır.

İşlem:

Veri toplama araçları Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerince çevrelerinde bulunan değişik yaş ve sosyo-ekonomik kesimden kişilere uygulan-

mıştır. Uygulanan 500 testten 432'si boş bırakılan maddelerin çokluğu nedeni ile değerlendirmeye alınabilmiştir. Tüm istatistiksel analizler SPSS Win paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

B-D Ölçeğinin güvenilirliği test-tekrar test yöntemiyle zaman içindeki tutarlılığı açısından incelenmiştir (2 ay ara ile 30 üniversite öğrencisi üzerinde). Ayrıca iç tutarlılığı ve yarı test güvenilirliği de belirlenmiştir.

Geçerlik çalışması olarak SME'nin 20-50 yaş için hazırlanan yetişkin formu 102 kişiye B-D Ölçeği paralelinde uygulanmıştır. Uygulama geçerliliğini belirlemek için daha önceki çalışmalarla belirlenen bastırma duyarlılık ile ilgili fiziksel rahatsızlığı olanlarla, ruhsal rahatsızlığı olanlarda duyarlılığın daha fazla olduğu şeklindeki sonuç bu ölçek ile yeniden test edilmiş, 24 kalp hastası ve 20 psikiyatrik hastaya B-D ölçeği uygulanmıştır. Kalp hastaları kalp ve damar cerrahisinde yatan hastalardan, psikopatolojisi olan hastalar da psikiyatri kliniğinde tedavi gören nevrotik vak' alardan seçilmiştir.

B-D Ölçeğinin madde analizi 436 kişi üzerinde yapılmış, madde/toplam korelasyonu 0.10'un altında olan ve negatif korelasyon gösteren 33 madde belirlenmiştir. Tüm testin iç tutarlılığı ve 33 madde çıkarıldığında testin iç tutarlılığı belirlenmiştir.

BULGULAR

Bastırma-Duyarlılık Ölçeğinin cinsiyete göre norm değerleri Tablo 1'de verilmiştir. Örneklemin bastır-

Tablo 1: Bastırma-duyarlılık ölçeği normsal verileri.

Frekans Dağılımı	Erkekler	Kadınlar	Toplam
120-129	2	-	2
110-119	1	5	6
100-109	10	8	18
90-99	15	27	43
80-89	18	41	62
70-79	33	51	87
60-69	44	46	90
50-59	22	36	59
40-49	18	20	39
30-39	7	2	11
Ortalama	69.74	72.22	71.20
Standart Sapma	18.59	16.73	17.54
t=1.43 p>0.05 s.d.=419	N=170	N=236	N=417

Tablo 2. Örneklemde bastırma-duyarlılık düzeyine göre dağılımı.

B-D Puan Dağılımı	Erkekler n=173	Kadınlar n=248	Toplam n=421	
% 25 0-53	% 28.3 49	% 22.6 56	% 25 105	F(1.419)=0.377 p>.05
% 50 54-80	% 48.6 84	% 52.4 130	% 50.7 214	
% 25 81-119	% 23.1 40	% 25 62	% 24.3 102	

Tablo 3. Yaşa göre B-D puanları frekans dağılımı.

Puan	16-25 yaş	26-35 yaş	36-45 yaş	46-..... yaş
120-129	-	1	1	-
110-119	3	1	1	1
100-109	12	5	-	1
90-99	24	12	4	3
80-89	34	10	78	11
70-79	50	17	7	13
60-69	50	13	16	11
50-59	34	18	2	5
40-49	18	12	6	3
30-39	4	4	1	2
Ortalama	71.92	68.46	70.01	71.52
Standart Sapma	17.10	20.08	17.47	15.82
N=417	229	93	45	50
			F(3.413)=.7950	p>.05

Tablo 4. Yaşa göre bastırma-duyarlılık düzeyi dağılımı.

B-D Puan Dağılımı	16-25 yaş	26-35 yaş	36-45 yaş	46 yaş ve üstü
% 25 0-53	% 15.7 14	% 30.9 67	% 24 12	% 20.7 12
% 50 54-84	% 56.2 50	% 45.2 98	% 58 29	% 53.4 31
% 25 81-119	% 28.1 25	% 24 52	% 18 9	% 25.9 15
			F (3.413)=0.46,	p>.05

ma ve duyarlılığı en fazla kullananlara göre dağılım değerlendirilmesi ise % 25 en üst, % 50 orta, % 25 en az puan alanlar şeklinde örneklemin üçe bölümü ile sağlanarak Tablo 2'de sunulmuştur. Üst % 25 B-D puanı duyarlılara, alt % 25 B-D puanı ise bastırana işaret etmektedir.

Cinsiyete göre B-D puanı açısından anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere savunma tarzı belirgin biçimde bastırma veya duyarlılık olanlarla, normal düzeyde olanlar arasında cinsiyete göre belirgin bir farklılaşma belirlenmemiştir.

Tablo 3'de görüldüğü üzere yaşa göre anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Tablo 4'de görüldüğü üzere 16-25 yaş arasındaki

gençlerde dikkat çekici düzeyde olmamakla birlikte duyarlılık düzeyi, 26-35 yaş arasında da bastırma düzeyi yüksektir. Ancak yaşlara göre bastırma duyarlılık düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tablo 5'de görüldüğü üzere ilk öğretim düzeyinde eğitimliler lise ve üniversite düzeyindekilere kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksek B-D puanına sahiptirler.

Tablo 6'da görüldüğü gibi metropolde yaşayanlar

Tablo 5. Öğrenim düzeyine göre bastırma duyarlılık düzeyi dağılımı.

İlk öğr. N=44	Lise N=87	Üniv. N=284	Toplam N=436
X s.s.	X s.s.	X s.s.	F
77.39 a 18.06	71.46 b 18.03	70.02 b 17.33	3.37 p<.05*

Not: Aynı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 6. En uzun süre yaşamın yere göre bastırma duyarlılık düzeyi dağılımı.

Metropol N=190		Şehir N=152		Kasaba Köy N=51		Toplam N=393	
X	s.s.	X	s.s.	X	s.s.	F	
69.50 a	17.28	72.59 b	17.44	75.56 b	17.22	2.95	p<.05*

Not: Aynı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

şehir ve kasaba-köyde yaşayanlara kıyasla daha yüksek B-D puanına sahiptirler.

Tablo'dan anlaşıldığı gibi alt sosyo-ekonomik düzeydekiler orta ve orta üstü düzeydekilere kıyasla daha yüksek B-D puanına sahiptirler.

Tabloda görüldüğü gibi evli ve bekarlar arasında B-D puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenmemiştir.

Geçerlik çalışması olarak B-D Ölçeği ile Savunma Mekanizmaları Envanteri (SME) arasındaki ilişkilere bakılmıştır. B-D Ölçeği ile SME alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar Tablo 5'de sunulmuş, 5 alt ölçeğin B-D Ölçeği ile korelasyonu en az p<.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. İLK ve TER ile negatif yönde, NES, YAN ve KEN ile pozitif yönde bağlantılar görülmektedir.

Uygulama geçerliliği için 24 kalp hastası ve nevroz tanılı 20 psikiyatrik hastanın B-D Puan ortalamaları aynı yaş grubu normallerden seçilen 20 kişi ile Tablo 6'da kıyaslanmıştır. Farklılaşma p=.07 (p>.05) istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Daha çok sayıda vak'a üzerinde çalışarak geçerlilik çalışmasının yinelenmesi gerekmektedir.

Test-tekrar test güvenilirlik çalışması 30 kişi üzerinde gerçekleştirilmiş r=0.87 bulunmuştur. Bu araştırma

kapsamında iç tutarlılık katsayısı 432 kişi için a=0.9071 bulunmuştur. Yarı test güvenilirliği ise yine 432 kişi için r=0.85 bulunmuştur.

Madde analizi sonucunda toplam puanı ayırt etmede etkisiz 33 maddenin ortalama, standart sapma ve madde toplam korelasyon değerleri Tablo 7'de sunulmuştur. 156 madde için iç tutarlılık katsayısı a=.9071 değeri 33 madde çıkarıldığında a=.9309'a yükselmektedir.

TARTIŞMA

Cinsiyete göre B-D puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenmemiştir (Bkz. Tablo 1). Bu bulgu Byrne'in geçerlik, güvenilirlik çalışması bulguları ile paraleldir (Byrne, 1961). Byrne'in 394 erkek, 230 kadın toplam 624, Teksas Üniversitesi Psikoloji öğrencilerinden elde ettiği norm verileri şöyledir: Kız öğrenciler X=61.80, s.s.=16.20, erkek

Tablo 8. Medeni duruma göre bastırma duyarlılık düzeyi dağılımı.

Bekar N=260		Evli N=148		Toplam N=408	
X	s.s.	X	s.s.	t=0.52	
71.43	17.00	70.47	18.90	p>.05	

Tablo 9. Bastırma-duyarlılık ölçeği, savunma mekanizmaları envanteri puan bağlantıları.

	NES	YAN	İLK	KEN	TER
B-D	R=.23 p=.015	R=.19 p=.052	r=.33 p=.000	R=.24 p=.014	r=.31 p=.001

TER: Yadsıma, bastırma, tepki oluşturma

İLK: Yalıtma, entellektüelleştirme, akileştirme

NES: Doğrudan veya dolaylı saldırganlık

YAN: Yansıtma

KEN: Abartılı, ısrarlı öz eleştiri, olumsuz beklentiler, depressif durum

Tablo 7. Gelir düzeyine göre bastırma duyarlılık düzeyi dağılımı (1997 yılına göre).

Alt S.E.S. 18 mil. Altı N=21		Orta altı S.E.S. 18-30 mil. N=94		Orta 30-60 mil. N=182		Orta Üstü 60 mil. üstü N=93		Toplam N=390	
X	s.s.	X	s.s.	X	s.s.	X	s.s.	F	
79.05 a	14.30	77.42 a	15.78	69.38 b	18.13	69.40 b	16.82	6.46	p<.001*

Not: Aynı harflerin bulunduğu ortalamalar arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 10. Kalp hastaları, psikiyatrik vak'alar ve normallerin B-D puan karşılaştırmaları.

Kalp hastaları (n=24)	Psikiyatrik Vak'alar (n=20)	Normaller (n=20)	N=64
X=74.58 S.S.=19.58	X=83.10 S.S.=16.55-	X=69.26 S.S.=20.32	F(2,.61)=2.69 p=.07 p>.05

öğrenciler: X=68.08, s.s.=17.71'dir. Bizim elde ettiğimiz normlara göre kadınların X=72.22, s.s.=16.73, erkeklerin ise X=69.74, s.s.=18.59'dur. Erkeklerle kadınların belirgin biçimde bastırma veya duyarlılık tarzı savunmaları kullanıp kullanmadıklarına bakmak için örnekleme % 25, % 50, % 25 olarak bölüğümüzde, en üst % 25 puan aralığında yer alanlara duyarlılar, en alt % 25 puan aralığında yer alanlara da bastırma dediğimizde yine cinsiyete göre belirgin savunma tarzlarının gösterilmediği gözlenmektedir (Bkz. Tablo 2).

Yaş aralıklarına göre B-D puanlarında bir farklılaş-

Tablo 11. B-D ölçeğinde toplam puanı ayırtmede etkisiz maddeler.

Etkisiz Maddeler	X	SS.	Madde/Toplam Korelasyon
D-3. Gürültüden kolayca uyanırım.	63.43	48.21	.0073
D-8. Polis romanlarından yada esrarengiz yazılardan hoşlanırım.	44.45	49.74	.0539
Y-22. Kuran'ın buyurdukları bir bir çıkmaktadır.	29.28	45.44	.0298
Y-24. Bazen başkalarının sabrını tüketecek kadar bir şeye saplanıp kalırım.	49.08	50.04	-.2489
D-26. Bir çok kimseler başlarının ilgi ve yardımlarının sağlamak için talihsizliklerini abartırlar.	84.73	35.99	.0290
D-27. Ara sıra ökelenirim.	94.45	22.92	.0375
Y-29. Bazen hayvanlara rahat vermem.	86.81	33.88	-.0820
D-32. Bu gün yapmam gereken işleri ara sıra yarına bıraktığım olur.	85.42	35.33	.0193
D-33. Yükselmek için bir çok kimse yalan söylemekten çekinmez.	84.51	36.20	.0249
Y-35. Namazımı hemen hemen muntazam kılarım.	84.05	36.63	.0765
Y-37. Kıyamet gününe inanıyorum.	22.48	41.76	.0353
D-48. Hiçbir zaman kan kusmadım yada kan tükürmedim.	84.50	36.23	.1036
Y-56. Bazen biriyle yumruk yumruğa kavgaya girişmeyi istediğim olur.	42.13	49.43	.2131
D-58. Önemli bir iş üzerinde çalışırken başkalarının işimi yarıda kesmeleri sabrımı taşırır.	87.51	33.08	.0433
D-59. Oyunda kaybetmektense kazanmayı isterim.	85.20	35.53	.0972
D-69. Başkalarının hakkımda ne düşündükleri beni rahatsız etmez.	47.00	49.96	-.1948
D-70. Bir eğlencede başkaları yapsalar bile ben taşkınlık yapmaktan rahatsız olurum.	74.08	43.87	.0661
D-75. Dilencilere para vermeyi doğru bulmam.	65.98	47.43	-.0291
Y-77. Bazen utanınca çok terlerim.	51.86	50.02	-.2087
D-78. Saman nezlesi yada astım nöbetlerim yoktur.	91.44	28.01	-.1131
D-79. Tanıdığım herkesi sevmem.	87.50	33.11	.0791
Y-81. Çeşitli oyun ve eğlencelerden hoşlanırım.	11.11	31.46	.0483
Y-82. Flört etmeyi severim.	31.27	46.39	.0362
D-85. Bazen biraz dedikodu yaptığım olur.			.0921
Y-86. Pek çok insan karşı çıksa da kendi fikrimi sonuna kadar savunurum.	87.27	33.37	.21
Y-90. Kendi içimde tutup başkalarına söyleyemediğim şeyler hakkında sık sık rüya görürüm.	23.63	42.51	.0633
Y-92. Bazen ortada hiçbir neden yokken hatta işler kötüye gittiği zaman bile kendimi fazlasıyla mutlu hissederim.	69.91	45.91	-.2886
Y-96. Soğuk günlerde bile kolayca terlerim.	62.97	48.34	.0032
Y-101. Başkalarının saflığını kendi çıkarma kullanan kimseleri ayıplamam.	81.02	39.25	-.1293
Y-114. Hemen hiç rüya görmem.	90.05	29.97	-.1405
D-136. Yapmak istediğim şeylere karar verirken başkalarının ne düşüneceğini dikkate almam.	83.80	36.89	-.1104
D-149. Kısa bir zaman için bile olsa başladığım işi bir kenara bırakmak bana güç gelir.	38.90	48.80	-.0710
D-152. Herhangi bir olay hakkındaki görüşümü başkalarına açıkça belirtmekten hoşlanırım.	63.66	48.15	.0032
	78.03	41.43	-.1470

ma olup olmadığına bakıldığında anlamlı düzeyde bir farklılaşma belirlenmemiştir (Bkz. Tablo 3). Belirgin düzeyde bastırma veya duyarlılık tarzı savunmaların belirli bir yaş aralığında görülüp görülmediğine baktığımızda da anlamlı düzeyde bir farklılaşma belirlenmemiştir (Bkz. Tablo 4). Ergenlerin yetişkinlere benzer biçimde problem çözme, duygusal düzeni sağlama ve kaçınma türünde stratejiler kullandıkları belirtilmektedir (Endler, Parker, 1994). Mc.Crae (1982) saldırgan savunmalarda bir azalma inkar kullanımında artma dışında yaşlıların gençlerle aynı savunma organizasyonuna sahip olduklarını göstermiştir.

Öğrenim düzeyine göre B-D puanlarında bir farklılaşma olup olmadığına bakıldığında (Bkz. Tablo 5) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenmiştir. İlk öğretim düzeyinde eğitilmiş olanların B-D puan ortalamaları lise ve üniversite düzeyindekilere kıyasla daha yüksektir. Ihilevich ve Gleser, savunma mekanizmaları ile en az ilişkili demografik değişke-

nin eğitim olduğu görüşündedirler (Akt. Sorias ve ark., 1995). Ancak bu çalışmada bu ilişki anlamlı düzeyde bulunmuştur.

En uzun süre yaşanan yer ile B-D bağlantılarına bakıldığında en uzun süre şehir, kasaba ve köyde yaşayanların metropolde yaşayanlara kıyasla B-D puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 6). Bu bulgu en uzun süre metropolde yaşayan ve halen İzmir’de yaşamaya devam edenlerin daha az uyum sorunlarının olduğu düşüncesi ile açıklanabilir. de Man’a göre duyarlılar daha fazla yabancılaşma, daha fazla anomik duygular ve dışsal denetim odağı göstermektedirler. Kısaca duyarlılar orta düzeyde olan ve bastırana kıyasla daha kötü uyumludurlar (de Man, 1990).

Gelir düzeyi ile de B-D puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Bkz. Tablo 7). Alt gelir düzeyinde olanların orta ve üste kıyasla daha duyarlı oldukları görülmektedir. Rofe ve Lewin’e göre (1982) bastırana daha sıklıkla üst soyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır (Rofe, Blittner, Lewin, 1993). Gelir düzeyi düşük olanların daha kaygılı oldukları düşünülebilir. Duyarlıların daha kaygılı oldukları yönünde bulgular vardır (Newton, Contrada, 1992).

Bulgular toplu olarak yorumlanırsa, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve sosyal koşullar iyileştikçe duyarlılık düzeyi azalmaktadır.

Medeni durum ile B-D puanları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir (Bkz. Tablo 8).

Güvenirlilik çalışmasından elde edilen iç tutarlılık katsayısı $a=0.9071$ değeri ölçeğin 156 madde olarak da oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. 33 madde çıkarıldığında iç tutarlılık katsayısı $a=.9309$ ’a yükselmektedir. Yarı test güvenirliliği $r=0.85$ ve test-tekrar test güvenirlilik katsayısı $r=0.87$ değerleri Byrne’in her ikisi için bulduğu $r=0.88$ değerine oldukça yakındır. Etkisiz maddelerden bazıları herkesin evet yanıtını vereceği türden olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 11) (27,32,58,39,79,81,82,85). Örneğin: 81, “Çeşitli oyun ve eğlencelerden hoşlanırım”. Bazı din ile ilgili sorunların B-D ile bağlantılı olmadığı görülmektedir (22,35). Byrne da arkadaşlarıyla yaptığı gözden geçirme çalışmasında 156 maddeyi 127’ye indirmiştir (Byrne ve ark., 1963).

Güvenirlilik çalışması olarak SME ile B-D Ölçeğinin bağlantılarına baktığımızda İLK (yalıtım, entellektüalizasyon ve rasyonalizasyon) ve TER (yadsıma, bastırma, tepki oluşturma) savunmalarının duyarlılık ile negatif yönde korelasyon gösterdiği görülmektedir (Bkz. Tablo 9). TER’in negatif korelasyon göstermesi beklenilirdir, ancak İLK’in tanımladığı özellikle entellektüalizasyon ve rasyonalizasyonun duyarlılık esaslı mekanizmalar olduğu bilinmektedir (de Man, 1990). Bu durum Szalai ve Eagle’ın şu yorumlarıyla açıklanır: “Psikanalitik savunma kavramına göre bütün savunmalar bir şekilde ve bir düzeyde temel bastırma savunmasını içerir. Bu yalıtım, entellektüalizasyon (duyarlılık mekanizması olarak isimlendirilen), kaçınma ve akla uydurmayı da kapsar. Burada bilinçdışı itkilere ilişkin düşünsel içerik bilinçli olduğu halde duygu içermemektedir. Bu yön bütün savunmalarda vardır ve psikanalitik olmayan literatürde bastırma-duyarlılık ikilemi şeklindeki ayırımı görmezden gelmektedir (Szalai, Eagle, 1992). NES, YAN ve KEN’in B-D ölçek puanları ile istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif korelasyon göstermesi de beklenilir niteliktedir.

Uygulama geçerliliği için 24 kalp hastası ve 20 psikiyatrik hasta aynı yaş grubunda 20 normal ile kıyaslanmıştır. Farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmamakla birlikte $p=.07$ dir (Bkz. Tablo 10). Tabloda görüldüğü üzere B-D puan ortalaması en yüksek grup psikiyatrik hastalardır. Byrne ve arkadaşlarının “duyarlılar en fazla kötü uyumlu kişilerdir” (Byrne ve ark., 1965) bilgisi ile bu bulgu tutarlı görülmektedir. Kalp hastalarının ikinci derecede yüksek B-D puan ortalamasına sahip olması bulgusu literatürdeki bilgilerle şu şekilde açıklanabilir: Kendini cezalandırıcı savunmalarla kan basıncındaki yükselme, kalp hastalıkları ve alkolizm arasında ilişkiler olduğu bulunmuştur (Akt: Sorias, 1995). Diğer taraftan bastırmanın kalp ve damar hastalıkları için bir risk faktörü olduğu ifade edilmektedir (King, Albright, Taylor, Hadkell, Debusk, 1985). Bu iki farklı bilgi kalp hastalığında hem bastırmanın hem de duyarlılığın rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir. Yada başlangıçta bastırma esaslı savunmalar kalp hastalığına yol açmakta, kişi fiziksel olarak hastalandıktan sonra duyarlılık düzeyi artmaktadır. Ancak bu varsayımın doğru olduğunu kanıtlayacak çalışmalara gerek vardır. Literatüre göre psikolojik değişkenler fizyolojik işlevleri etkilemekte, fizyolojik süreçlerde

davranışı belirlemektedir (Berntson, Cacioppo, Quigley, 1992).

Sonuç olarak Byrne'in bastırma duyarlılık ölçeğinin ülkemiz araştırmaları için kullanılabilecek düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu düşünülmektedir. Bu ölçek ile yapılabilecek çalışmalar ölçeğe ilişkin bilgileri geliştirici olacaktır.

Budd ve Clopton'a göre B-D Ölçeği bireylerin psikopatolojilerindeki semptomları ifade etme isteklilik düzeylerini göstermektedir (Budd, Clopton, 1985). Duyarlıların semptomlarını abartma eğilimi gösteren kişilerden, bastırılanların azımsama eğilimindeki kişiler olduğu yönünde bulgular vardır (Kreitler, Kreitler, 1990). Lefcort'a göre bu veriler testi alan kişinin duygusalıya ilişkin tutumlarını yansıtmaktadır, bu durumda aracın bastırma duyarlılığı değerlendirilmesinin yararlılığı sorgulanabilir. Ancak Budd ve Clopton'a göre bu ölçek psikopatolojik semptomları ifade etme şeklini gösterdiği gibi bastırma-duyarlılık düzeyini de yansıtmaktadır, yani bu ölçeğin iki faktör yorumu vardır (Budd, Clopton, 1985). Byrne'a göre B-D Ölçeğinin güvenilir olduğu birkaç önemsiz durum dışında savunma davranışlarını ölçtüğüne dair deliller vardır (Byrne, 1961). Byrne'in bu görüşü B-D ölçeğinin çok sayıda araştırmada kullanılmış olması ile desteklenmiştir.

KAYNAKLAR

1. Bell PA, Byrne D: Repression sensitization. H. London, J. Exner (Eds). Dimensions of Personality. New York: ohn Wiley, Don., 1978.
2. Berntson GG, Cacioppo JT, Quigley KS: Cardiac psychophysiology and autonomic space in humans: Empirical perspectives and conceptual implications. Psychological Bulletin 114(2):296-322, 1993.
3. Bleker EG: Cognitive defence style and WISC-R P<V sign in juvenile recidivist. J Clinical Psychology 39(6):1030-1032, 1983.
4. Budd EC, Clopton JR: Meaning of the repression sensitization scale: Defensive style or self report of symptoms of psychopathology. J Clinical Psychology 41(1):63-68, 1985.
5. Byrne D: The repression-sensitization scale: rationale, reliability and validity. J Personality 29(3):334-349, 1961.
6. Byrne D, Barry J, Nelson D: The revised repression sensitization scale and it's relationship to measures of self description. Psychological Reports 13:323-334, 1963.
7. Byrne D, Golightly C, Sheffield J: The repression sensitization scale as a measure of adjustment: Relationship with the CPJ. J Consulting Psychology 29:586-589, 1965.
8. Chabot JA: Repression-sensitization: A critique of some neglected variables in the literature. Psychosomatic Bulletin 80:122-129, 1973.
9. DeMan A: Repression-sensitization and measures of adjustment. Social Behavior and Personality 18(1):13-16, 1990.
10. DeBono KG, Snyder A: Repressors, sensitizers, source expertise and persuasion. Social Behavior and Personality 20(4):263-272, 1992.
11. Gieser GC, Ihlevich D: An objective instrument for measuring defence mechanisms. Journal of Consulting and Clinical Psychology 33:51-60, 1969.
12. Horowitz M: Hysterical personality. New York: Aronson, 1977.
13. King A, Albright C, Taylor CB, Hadkell W, Debusk R: The repressive coping style: A predictor of cardiovascular reactivity and risk. Society for Behavioral Medicine 1985, (Abstract).
14. Kreitler S, Kreitler H: Repression and the anxiety defensiveness factor: Psychological correlates and manifestations. Personality and Individual Differences 11(6):559-570, 1990.
15. McCrae RR: Age differences in the use of coping mechanisms. J Gerontology 37:454-460, 1982.
16. McCreary C, Turner J: Locus of control, repression sensitization and psychological disorder in chronic pain patients. J Clinical Psychology 40(4):897-900, 1984.
17. Newton TL, Contrada RJ: Repressive Coping and verbal-autonomic response dissociation: The influence of social context. J Personality and Social Psychology 62(1):159-167, 1992.
18. Rofe Y, Blittner M, Lewin I: Emotional experiences during the three trimesters of pregnancy. J Clinical Psychology 49(1):3-12, 1993.
19. Savaşır I: Minnesota çok yönlü kişilik envanteri el kitabı (Türk Standardizasyonu). Sevinç Matbaası, Ankara, 1981.
20. Schwartz GE: Disregulation theory and disease: Applications to the repression/cerebral disconnection/cardiovascular disorder hypothesis. International Review of Applied Psychology 32:95-118, 1983.
21. Sorias O, Leblebici Ç, Uysal Ş: I-G savunma mekanizmaları envanterini türk kültürüne uyarlama çalışması. Ege Üniversitesi Araştırma Fon Saymanlığı, İzmir, 1995.
22. Szalai JP, Eagle MN: The relationship between individual differences in defensive style and concept formation. Br J Medical Psychology 65:47-57, 1992.
23. Weinberger DA: The construct validity of the repressive coping style. In Singer J.L. (Ed.), Repression and dissociation: Implications for personality theory, psychopathology and health. Chicago, Ill: Chicago University Press, 1990.